

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>.
3. Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану: постанова Каб. Міністрів України від 29 грудня 2021 року. № 1456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення 12.03.2023р.)
4. Про затвердження Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану: Постановою Каб. Міністрів України від 13.07.2011. № 753. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/753-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення 12.03.2023 р.).
5. Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 липня 2020 р. № 573//. URL : <https://zakon.rada.gov.ua.573-2020-п>.

Андрєв Андрій Олегович,
здобувач ступеня вищої освіти
магістра Інституту заочного та
дистанційного навчання
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Кирдан Богдан Васильович
завідувач кафедри цивільного права
та процесу Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне військове вторгнення російської федерації на територію України, розпочате 24 лютого 2022 року, поставило перед державою та її правоохоронними органами безпрецедентні виклики у сфері забезпечення прав і свобод людини. Національна поліція України як центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, опинилася в умовах, що потребують переосмислення традиційних підходів до правоохоронної діяльності.

Відповідно до статті 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1]. Ця конституційна норма залишається непорушною навіть в умовах воєнного стану, хоча реалізація окремих прав може бути обмежена відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2].

Закон України «Про Національну поліцію» визначає, що у своїй діяльності поліція керується принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави [3]. Принцип дотримання прав і свобод людини передбачає, що поліція у своїй діяльності забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

В умовах воєнного стану діяльність Національної поліції набуває особливого значення у контексті забезпечення прав людини за декількома напрямками. По-перше, це захист права на життя та особисту недоторканність в умовах активних бойових дій. Поліцейські здійснюють евакуацію населення з небезпечних територій, забезпечують публічну безпеку і порядок в прифронтових районах, документують воєнні злочини. По-друге, це протидія мародерству, грабежам та іншим злочинам, що посягають на право власності громадян. По-третє, це забезпечення права на свободу пересування в межах, визначених законодавством про воєнний стан.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, ратифікована Україною, встановлює можливість відступу від зобов'язань за Конвенцією під час війни або іншої суспільної небезпеки, що загрожує життю нації (стаття 15) [4]. Водночас навіть у таких умовах забороняється відступ від статті 2 (право на життя), за винятком випадків смерті внаслідок правомірних воєнних дій, статті 3 (заборона катувань), статті 4 (заборона рабства) та статті 7 (ніякого покарання без закону). Це означає, що поліцейські навіть в умовах воєнного стану зобов'язані неухильно дотримуватися цих абсолютних прав людини.

Особливої актуальності в умовах воєнного стану набуває питання застосування поліцейських заходів примусу. Стаття 29 Закону України «Про Національну поліцію» встановлює, що поліцейський захід застосовується виключно для виконання повноважень поліції. Обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним [3]. Ці вимоги не втрачають своєї чинності в умовах воєнного стану, хоча специфіка застосування окремих заходів може змінюватися.

Важливим аспектом забезпечення прав людини в діяльності поліції є функціонування системи контролю за поліцейською діяльністю. В Україні така система включає парламентський контроль, контроль з боку органів виконавчої

влади, судовий контроль, громадський контроль, а також міжнародний моніторинг. В умовах воєнного стану значна частина цих механізмів продовжує функціонувати, хоча й з певними обмеженнями. Зокрема, продовжує діяти інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, міжнародні моніторингові місії ООН та інших організацій фіксують порушення прав людини.

Окремої уваги заслуговує питання забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб. За даними Міжнародної організації з міграції, станом на 2026 рік в Україні налічується понад 3,3 мільйона внутрішньо переміщених осіб [5]. Національна поліція відіграє важливу роль у забезпеченні їхніх прав: від реєстрації та документування до захисту від дискримінації та забезпечення доступу до правосуддя. Поліцейські також здійснюють профілактичну роботу щодо запобігання кримінальним правопорушенням проти внутрішньо переміщених осіб.

Значну роль у забезпеченні прав людини відіграє підготовка поліцейських кадрів. Національна академія внутрішніх справ та інші заклади вищої освіти системи МВС України здійснюють підготовку фахівців з глибоким розумінням принципів верховенства права та захисту прав людини. Навчальні програми включають вивчення національного та міжнародного законодавства у сфері прав людини, практику Європейського суду з прав людини, етичні стандарти поліцейської діяльності.

Інтеграція України до Європейського Союзу, що набула нового імпульсу після отримання статусу кандидата у червні 2022 року, вимагає подальшого приведення діяльності Національної поліції у відповідність до європейських стандартів у сфері прав людини. Це стосується як нормативно-правового регулювання, так і практичної діяльності поліції. Європейський кодекс поліцейської етики, прийнятий Комітетом Міністрів Ради Європи у 2001 році, визначає основні принципи поліцейської діяльності в демократичному суспільстві, які мають бути імплементовані в українське законодавство та практику.

Таким чином, забезпечення прав людини в діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану є складним, багатоаспектним завданням, що потребує балансування між необхідністю захисту національної безпеки та дотриманням фундаментальних прав і свобод людини. Попри всі виклики воєнного часу, Україна демонструє прихильність до демократичних цінностей та верховенства права, що підтверджується як на законодавчому рівні, так і в практичній діяльності правоохоронних органів. Подальший розвиток системи забезпечення прав людини в діяльності поліції має відбуватися з урахуванням як національних особливостей, так і найкращих європейських практик.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 (ратифікована Законом України від 17.07.1997 № 475/97-ВР). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
5. Ukraine Internal Displacement Report. General Population Survey. Round 17. International Organization for Migration. 2025. URL: <https://dtm.iom.int/ukraine>

Богун Олександр Ігорович
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра Навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Романенко Людмила Миколаївна
доцент кафедри конституційного
права Навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

ПРАВО НА ГІДНІСТЬ ЯК ЗБРОЯ НЕСКОРЕНОЇ НАЦІЇ

Коли мова заходить про зброю, уява звичайно малює гармати, танки або ракети. Але є ще один, не менш потужний вид зброї — право на гідність. Саме воно сьогодні стає тим фундаментом, на якому тримається український дух, наша воля до свободи та несхибність перед ворогом.

Право на гідність — не просто слова з Конституції. Це внутрішня сила, яка годує наш опір. Коли ворог намагається відібрати в нас все — землю, мову, історію — саме гідність не дозволяє зламатися. Вона стає нашим щитом і мечем, нашою моральною перевагою. У цій роботі я хочу показати, як право на гідність перетворилося з юридичного поняття на реальну силу, яка об'єднує націю, дає їй стійкість і робить її справді нескореною. Це дослідження про те, як закон оживає у вчинках людей, як він стає зброєю, яку неможливо відняти.

Право на гідність часто розглядають як індивідуальне право кожної людини. Але під час війни воно набуває зовсім іншого виміру - стає колективною силою, зброєю всієї нації. Кожен з нас щодня бачить, як це працює: Коли літня жінка в окупованому місті ризикує життям, але продовжує говорити українською мовою. Коли волонтери під обстрілами везуть ліки та їжу. Коли наші військові не тільки б'ють ворога, але й рятують цивільних. Це не